

נצאה אל הבוסתן

מסלול טיול בין מתקני חקלאות ישנים ושרידי בוסתנים של עצי פרי יפגישו אתכם עם עצי זית, עצי תאנה ושקד, רימונים ותמרים, חלקם בני מאות שנים. אל הבוסתנים בהר הנגב

כתב וצילם: מארק כץ, פקח הר הנגב הגבוה, מחוז דרום, רשות הטבע והגנים



בוסתן נחל חורשה

1 לבוסתן בערוצו העליון של נחל חורשה

המסלול: באזור בורות לוח. מסלול קל וקצר להולכי רגל. מפת סימון שבילים 18. איך מגיעים: נוסעים לאורכו של כביש 40 עד צומת הרוחות - בה"ד 1 (כשישה ק"מ לפני מצפה רמון). בצומת הרוחות פונים ימינה לכביש 171 ונוסעים לאורכו כ-33 ק"מ עד צומת שבילים של הר רומם - מעבר ערוץ. פונים ימינה (צפון) ונוסעים בדרך עפר נוחה יחסית (מתחילה כסימון כחול שמתפצל מערבה כסימון שחור) כ-1.5 ק"מ, מחנים את הרכב ועוקבים אחר סימון אדום של שביל רגלי - הבוסתן במורד הערוץ כ-200 מטר. המשכו של המסלול מוביל לכיוון באר חורשה וסיומו בכביש הגבול - 10. החזרה באותה הדרך.

מה נראה שם: הבוסתן הקטן מוקף קיר אבן מרשים ובו נטועים שלושה עצי תאנה ושתי שקדיות. סיכוי גבוה לצפות בחוגלות, בצבאים, ובפראים המצויים באזור זה בקביעות. בעונת האביב אפשר ליהנות מחגיגת פרחים מרהיבה. אפשר לשלב בסיוור זה עוד כמה מסלולים באזור בורות לוח, ששם גם ממוקם חניון לילה ובו סככות צל, שירותים ומים זורמים.

2 לבוסתן עצי זית עתיקים בנחל זיתן

המסלול: רגלי בינוני, כשישה ק"מ או מסלול גיפים קל עם הליכה קצרה. מפת סימון שבילים 16. איך מגיעים: נוסעים דרומה על כביש

שביל רגלי, מסומן בירוק, מתפצל מהדרך, המסומנת בשחור. אם הגעתם ברכב שטח אנא חנו כאן, ושימו לב שאינכם רומסים צמחיה ושאתם מאפשרים מעבר לכלי רכב אחרים. עלייה של כ-1 ק"מ במעלה הערוץ הצדדי, דרך מתקנים חקלאיים עתיקים, תוביל אותנו לעצי הזית העתיקים.

שימו לב! האזור הוא שטח אש שאליו יורים פגזים חיים - ייתכנו נפלים. יש להתרחק (וכמובן להימנע ממצע) ולדווח בבסיס שבטה הסמוך. יש להיצמד למסלול המסומן בלבד ולא לחרוג ממנו. החזרה במסלול שבו הגענו. מומלץ לבקר בעיר הנבטית המרשימה שהוכרזה כאתר מורשת עולמית על ידי אונסק"ו.

אפשר ללון בבוסתן שניטע על ידי פרופ' מיכאל אבן ארי (בשנות ה-60, במסגרת הניסויים בחקלאות קדומה). יוצאים ממגרש החניה ונוסעים חזרה בכביש

40 לצומת טללים. בצומת ממשיכים ישר (מספרו של הכביש משתנה ל-211) ונוסעים בו עד צומת שבטה. בצומת פונים שמאלה עד סופו של הכביש, במגרש החניה של גן לאומי שבטה. שם חונים. במקום שירותים ומים זורמים. חוזרים כ-200 מטר לאורך הכביש עד שביל שמסומן באדום המוביל לכיוון דרום-מערב. הולכים לאורכו עד לפיצול שבילים אדום-כחול-שחור. ועוקבים אחר השביל השחור (כיוון מזרח) לאורך של כ-2.5 ק"מ.

מה נראה שם: הדרך עוברת בתוואי נחל זיתן ובו צמחיית ערוצים מפותחת (רתמים, אשלים ושיזפים) ובעלי חיים רבים - עופות (חגלות, קוראים, זנבנים ולעתים אף חוברות) ויונקים (צבאים ומכרסמים שונים). כמו כן אפשר לראות את עוצמת המפעל החקלאי הקדום המאפיין את אזור שבטה (טרסות, גדרות אבן ובורות מים חצובים).

לפני הכול - הנחיות והבהרות

פעילות צבאית באזור - רובו ככולו של האזור משמש כשטח פעילות צבאית במשך רוב ימות השבוע, כך שלמעשה אפשר לבקר באזור רק בשבתות ובחגים, ורק לאחר תיאום מול מפקדת תיאום שטחי אש פיקוד דרום, טלפון: 08-9902926/7.

שטחי שמורות טבע - מכיוון שבוסתנים רבים נטועים בתחום השמורות השונות באזור יש לתת את הדעת להנחיות ההתנהגות בשמורה:

- תנועה בשבילים המסומנים בצבע (סימון שבילים במפה ובשטח. יש לציין כי אופניים מורשים לנוע אך ורק בדרכי רכב)
- איסור פגיעה בערכי טבע.
- הלינה מוגבלת לחניוני הלילה המאושרים בלבד.
- בעקבות האירועים בשנים האחרונות נסגר כביש 10 (כביש הגבול המערבי) מעת לעת ויש לבדוק אם אפשר לנוע לאורכו.
- רבים מהבוסתנים ממוקמים בעומק השטח וההגעה אליהם אפשרית בכלי רכב שטח בלבד.
- האקלים אינו נוח בקיץ ובחורף, כך שעונות המעבר הן המומלצות: בעיקר האביב שכן אז אפשר ליהנות מהפריחה האופיינית לאזור (מומלץ להתעדכן במזג האוויר).



בוסתן נחל מתנן

המרוחק כמה עשרות מטרים מהדרך. מה נראה שם: הבוסתן, ובו עצי תמר, תאנה ורימון, נטוע בלבו של אזור חקלאי קדום. בסביבתו אפשר לראות מבני חווה, גורן, בור מים ומתקנים חקלאיים נוספים.

המשך המסלול: חוזרים לרכב ואיתו ממשיכים במורד הנחל (מזרחה), עד המפגש עם נחל חורשה (מסומן שחור) חוצים את הערוץ ועולים בוואדי (ללא שם) התוחם את הר חמרן מדרום מערב. יש לשים לב שוואדי זה נתון בעיצומו של תהליך התחתרות וסחיף קרקע, כך שהדרך נסחפת מעת לעת ומחורצת בחריצים עמוקים. כקילומטר לאחר חציית נחל חורשה נבחין משמאל (צפון) בבוסתן הנטוע לצד מערות או צנירים בסלע.

מה נראה שם: בוסתן עצי תמר ורימון נטוע בגדת הנחל הצפונית, ולצידו צניר סלע היוצר פינה מוצלת ונעימה גם לימי הקיץ. עם המשך העלייה בערוץ זה (כ-600 מטר נוספים) נבחין, מדרום, בערוץ ניצב לזה שבו עלינו ובו עצי תאנה. הגעה לבוסתן זה מחייבת הליכה קצרה. אפשר לחנות מעט לאחר הפיצול בדרך העולה להר חמרן וללכת במורד ערוצון צר ויפה, לבוסתן שבו חמישה עצי תאנה בגדלים שונים.

כאן נמצא קו פרשת המים בין נחל חורשה לנחל סרפד, שבו נרד עד החיבור עם דרך אדומה - זוהי נקודה שבה מתחברים הנחלים עקרב (מסומן באדום) ומגיע מדרום) ויתר (מסומן בכחול ומגיע ממזרח) לנחל ניצנה (מסומן בשחור, מגיע מדרום מזרח וממשיך לצפון-צפון מערב).

הגישה כ-700 מטר, פונים ימינה (מזרח) ומגיעים לחניה, חונים והולכים לכיוון הבוסתן (כ-40 מטר).

3 שלושה בוסתנים באזור הר חמרן

המסלול: מיועד לרכב 4x4 בדרגת קושי בינונית, כ-40 ק"מ. מסע בין בוסתנים, מפות סימון שבילים 16 ו-18.

איך מגיעים: נוסעים דרומה על כביש 40 עד צומת טללים, ממשיכים ישר (מספרו של הכביש משתנה ל-211), לכיוון ניצנה. בצומת ניצנה פונים דרומה לכיוון היישוב עזוז. בכניסה ליישוב פיצול דרכים. נמשיך בדרך הנוסעת ימינה, זהו תוואי מסילת הברזל העות'מאנית. נחצה את ערוצו של נחל בארותיים על הגשר העות'מאני, ונמשיך בנסיעה על דרך העפר לכיוון דרום-מערב לאורך כ-2 ק"מ. כדי להימנע מנסיעה בכביש 10 (מוגבל לתנועה בכפוף להנחיות הצבא) נפנה כ-300 מטר לפני ההגעה לכביש הגבול דרומה, לאורכה של דרך הפטרולים על שם יאיר פלד (מסומנת אדום) כ-10 ק"מ. הדרך נפרצה לאורכה של שלוחה של הר עזוז וממנה נפרש, מערבה, נוף מרהיב של עמק שחרון. הדרך מגיעה למוצב צבאי ומתחברת לכביש 10. מדרימים לאורכו של הכביש כ-800 מטר ופונים שמאלה (מזרחה) לערוצו של נחל מתנן. באזור חוגלות, צבאים ופראים (בעיקר באביב), הדרך אינה מסומנת בצבע כך שנדרשת מיומנות ניווט בסיסית. נסיעה של כ-1.2 ק"מ תביא אותנו לבוסתן

מכאן יש שלוש אפשרויות להמשך המסלול: נחל עקרב (סימון אדום) כ-15 ק"מ של דרך נוחה ברובה העוברת בין עצי אלה אטלנטית ומגיעה לכביש 171 - כ-25 ק"מ ממצפה רמון; נחל ניצנה (סימון שחור) כ-12 ק"מ של דרך משובשת וקופצנית העוברת ליד שיטה מפוארת ומרשימה בגודלה, המגיעה לכביש 171 - כ-18.5 ק"מ ממצפה רמון; נחל יתר (מתחיל בסימון כחול - אך לא מסומן לכל אורכו) כ-17 ק"מ של דרך נוחה למדי שיוצאת לכביש 171 באזור סוכה במדבר - כ-14 ק"מ ממצפה רמון.